

Interreg IVa Grensgebied Vlaanderen - Nederland
Project 'STRO - Samen TeRug de boer Op'

PROJECTBESCHRIJVING

Binnen Vlaanderen en Zeeland is groene zorg niet meer weg te denken noch uit de zorgsector noch uit de landbouwsector.

Deze vernieuwende zorgaanpak ontwikkelde zich het laatste decennium heel sterk. Ze laat namelijk toe om het potentieel van de brede agrarische sector te gebruiken om de ondersteuning van mensen met diverse beperkingen te verrijken, om therapeutische doelstellingen te realiseren en om diverse vormen van arbeidszorg uit te bouwen.

Deze ontwikkeling situeerde zich in Zeeland vooral binnen zorgboerderijen met sterk accent op "zorg" en een aanbod voor grotere groepen zorgvragers terwijl in Vlaanderen er meestal maar één of twee zorgvragers op een zorgboerderij aan de slag gaan en de focus binnen de zorgboerderij in hoofdzaak ligt op de landbouwactiviteit.

Niettegenstaande deze sterke groei, wordt het potentieel van deze aanpak zeker nog niet ten volle benut.

Het project speelt concreet in op 4 belangrijke voorwaarden om het potentieel van de groene zorg methodiek te versterken:

- (1) De beschikbaarheid van een vlot hanteerbaar matchingsinstrumentarium (screening zorgvraag, screening zorgaanbod en verbinden van beiden) waarmee de specifieke kwalificaties van zowel zorgvrager als zorgaanbieder op een wetenschappelijk onderbouwde manier in kaart kunnen gebracht worden.

Eenzijds willen zorgboeren op transparante wijze informatie kunnen verstrekken over de mogelijkheden voor zorgtrajecten op hun diverse zorgboerderijen in Vlaanderen en Zeeland. De opstart van een kwaliteitsgericht traject op de zorgboerderij moet kunnen uitgaan van de specifieke competenties van de zorgvrager. Op die manier kan een goed begeleide samenwerking opgezet worden op maat van zorgvrager en zorgaanbieder. Anderzijds moet ook de zorgvrager en/of doorverwijzer een duidelijk beeld hebben omtrent de mogelijkheden van zorgboerderijen voor het realiseren van zorg- en ondersteuningstrajecten. Het bestaande aanbod is daartoe nog onvoldoende zichtbaar voor zorgvragers en doorverwijzers uit de welzijns-, medische, justitiële, werkgelegenheid- en onderwijssector in Zeeland en Vlaanderen.

Hierdoor wordt het interessante aanbod van groene zorg onvoldoende benut. Het welzijns-, werkgelegenheids-, justitieel-, onderwijs- en medisch beleid worden hierdoor ook onvoldoende concreet uitgedaagd om hun subsidielijnen open te stellen voor deze methodiek, die nochtans in staat is om tegen een heel democratische prijs heel wat onbeantwoorde zorgvragen en zorg- en onderwijsdoelstellingen te realiseren. Daarnaast zorgt het ontbreken van deze tools er ook voor dat een goede duurzame matching tussen vraag en aanbod vandaag alleen vlot verloopt indien er sterk bijkomend geïnvesteerd wordt vanuit doorverwijzers en/of vanuit de zorgboer in een lang voortraject.

- (2) Het voorzien van concrete intersectorale (welzijn/landbouw) support voor zorgboeren om hun boerderij agrarisch en infrastructureel aan te passen in functie van het economisch haalbaar en duurzaam realiseren van welbepaalde zorgtrajecten voor diverse doelgroepen

Groene zorg is ongetwijfeld één van de mogelijkheden om de landbouw op een economische en maatschappelijk verantwoorde manier te innoveren en te verbreden.

Alleen zal het succes van het een en ander sterk afhangen van de mate waarin men als zorgboer in staat is om zijn agrarische activiteiten en zijn infrastructuur aan te passen aan de noden van diverse zorgvragers, zonder afbreuk te doen aan de economische en ecologische leefbaarheid van de agrarische activiteit. Om deze aanpassingen op een verantwoorde manier te kunnen doorvoeren is er in eerste instantie nood aan heel concrete support omtrent een mogelijke aanpak van infrastructurele bijstellingen om diverse doelgroepen en diverse ondersteuningstrajecten mogelijk te maken.

- (3) Infrastructuur in Vlaanderen en in minder mate in Nederland met voldoende capaciteit om "groene zorg" op een efficiënte en kwalitatieve manier uit te bouwen voor diverse doelgroepen

Vlaanderen heeft bij de uitbouw van groene zorg het voorbije decennium sterk ingezet op het integreren van 1 à 2 zorgvragers op familiale zorgboerderijen. Deze aanpak vertrok van een verbredingsfilosofie binnen de landbouwsector waarbij men in de Vlaamse boerderijen (in hoofdzaak kleine familiale bedrijven) deze methodiek wou integreren.

Voor bepaalde doelgroepen biedt dit heel belangrijke troeven zeker betreffende inclusie en/of trajectmatige voorbereiding op een eventuele (re)integratie op de arbeidsmarkt. Het model is dus voor Zeeland ook erg interessant.

Maar het pijnpunt is dat we hierdoor in Vlaanderen onvoldoende infrastructuur hebben met een aangepaste capaciteit voor andere doelgroepen. Om ouderen, personen met ernstige meervoudige beperkingen of mensen met heel specifieke ondersteuningsnoden efficiënt en economisch verantwoord mee te nemen binnen de groene zorg is een capaciteit van minimaal 8 à 10 personen een noodzaak, zeker als er extra begeleidingsinput noodzakelijk is. Bovendien hebben vandaag de dag meer en meer mensen met een beperking nood aan zorg op maat, waardoor ook de capaciteit zou moeten opgetrokken worden.

Het zal belangrijk zijn om binnen dit project niet alleen in te zetten op het verhogen van de capaciteit van een aantal zorgboerderijen in Vlaanderen, maar vooral vanuit deze aanpak stimulerend en inspirerend te werken naar andere zorgboeren om de capaciteit van de zorgboerderijen te verruimen in functie van het integreren van bepaalde doelgroepen.

- (4) Inzet van een potentieel maatschappelijk draagvlak rond de zorgboerderij om duurzaam de zorg- en landbouwdoelstellingen te realiseren

De leefbaarheid van een zorgboerderij kan sterk toenemen als men in staat is om het maatschappelijk weefsel rond de boerderij te activeren. Hierdoor kan men inzake afzet van producten door een korte keten tussen producent en consument veel meer toegevoegde waarde creëren. Maar men kan ook door inzet van vrijwilligers op de zorgboerderij ongetwijfeld meer en kwalitatiever bepaalde zorgvragers gaan ondersteunen. Daarnaast biedt een maatschappelijk draagvlak voor zorgboerderijen ook mogelijkheden om de methodiek beter bekend te maken en kan het de beleidsmakers stimuleren om actief in deze werkingen te investeren.

Anderzijds kunnen zorgboerderijen ook zelf een schakel worden om het maatschappelijk weefsel te versterken en "social care" te faciliteren.

Momenteel blijven nog veel kansen onbenut omdat er geen concrete support (en dan vooral inhoudelijk advies) bestaat om "community supported agriculture" (CSA) vorm te geven vanuit de concrete doelstellingen van een zorgboerderij. De mogelijkheden van een CSA aanpak zijn ook nog onvoldoende gekend bij Zeeuwse en Vlaamse zorgboeren.

Projectdoelstellingen

Het project beoogt de methode van "**Groene Zorg**" nog beter uit te werken en nog krachtiger te maken. Door het wegwerken van de pijnpunten willen ze deze methodologie verder **versterken, verduurzamen, verbreden en vernieuwen**.

Versterken

- (1) Door de ontwikkeling van een aandachtsagenda en de tools om de zorgvragers en zorgboerderijen aan elkaar te matchen, zal de werking van de zorgboerderijen versterkt worden.
- (2) Door het aanpassen van de infrastructuur zal de capaciteit kunnen verhoogd worden en kan een bredere doelgroep 'bediend' worden .
- (3) Door het verbeteren van de relatie tussen de zorgboerderij en zijn omgeving via community care en community support wordt de omgeving en de werking van de zorgboerderijen versterkt

Verduurzamen

- (1) Door de ontwikkeling van de digitale matchingstool, zullen enerzijds de zorgvragers en de doorverwijzer vlotter de meest geschikte plaats vinden voor een duurzame groene zorg ondersteuning.
- (2) Een actief maatschappelijk draagvlak zal een belangrijke motor zijn om zowel beleidsmakers als doorverwijzers en consumenten duurzaam rond de zorgboerderij te engageren. Dit zal vervolgens leiden tot een duurzamer budgetbeheer

Verbreiden (kwantitatief en kwalitatief)

- (1) Door het beschikken over goede matchingstools zal het mogelijk worden om grotere groepen van zorgvragers op een efficiënte manier te integreren op zorgboerderijen.
- (2) Door het aanpassen van de infrastructuur en het inzetten van een module rond peter- en meterschap om andere boerderijen te ondersteunen bij aanpassingen, bestaat de mogelijkheid om de diverse doelgroepen (zoals zorgvragers, zorgboeren,...) te verbreiden.
- (3) Door het activeren van het maatschappelijke draagvlak rond zorgboerderijen zullen er mogelijkheden gecreëerd worden om meer diverse productieprocessen op zorgboerderijen te organiseren (bv hoeveverkoop, gemeenschappelijke pluktuin, ondersteuning in publiekstuintjes samen met de buurtbewoners,...). Hierdoor zullen meer en meer verschillende groepen van zorgvragers een passende ondersteuning te krijgen.

Vernieuwen

- (1) Door de creatie van een online matchingstool zullen nieuwe doelgroepen eenvoudiger aangeboden worden. Vraag en aanbod zullen grensoverschrijdend kunnen zijn.
- (2) Door specifieke vernieuwende infrastructurele ingrepen en uitbouwen van capaciteit zullen bepaalde doelgroepen vlotter op een economische en ecologische verantwoorde manier kunnen geïntegreerd worden op zorgboerderijen.
- (3) Door in het draaiboek en in de kwaliteitsgids de community support-methodiek om te turnen naar een bruikbare optie zullen nieuwe mogelijkheden betreffende afzet en gebruik van de zorgboerderij binnen de buurt een versterkende ingang kunnen vinden binnen groene zorg .

Voorziene activiteiten

De voorziene activiteiten zijn:

1. Uitwerken van een **aandachtsagenda** om de toekomstige uitbouw van groene zorg verder vorm te geven. De aandachtsagenda bevat een SWOT-analyse van het maatschappelijk kader waarbinnen zorgboerderijen in het grensgebied Vlaanderen-Zeeland actief zijn. Deze analyse zal inzicht geven in de verschillen en gelijkenissen.
De aandachtsagenda is het resultaat van een grondige verkenning van de werking van zorgboerderijen in Vlaanderen en Zeeland en van de context waarin ze werken. Tot op zekere hoogte is de aard van Vlaamse zorgboerderijen heel verschillend van de Zeeuwse. Ook de context waarin ze functioneren (regelingen, financiering, omkadering, instroom cliënten, methodiek, ...) is heel anders in Zeeland dan in Vlaanderen.
Het komt erop aan te ontdekken wat gemeenschappelijk is in de zorgboerderijwerking in Vlaanderen en Zeeland. In deze activiteit gaan we daarnaar op zoek via een sterkte/zwakte analyse van de zorgboerderijtypes en hun omgevingsfactoren. Kennis van verschil en gelijkenis zal de partners toelaten nauwkeuriger te omschrijven in welke mate een gemeenschappelijk antwoord op de gestelde uitdagingen kan ontwikkeld worden en over welke punten gedifferentieerde oplossingen moeten uitgewerkt worden. Die omschrijving zal gebeuren in een aandachtsagenda.
2. Het aanmaken van diverse **matchinginstrumentaria** om het groene zorgaanbod voor gebruikers, aanbieders en doorverwijzers uit de brede welzijnsector transparant en continu te ontsluiten.
Uitwerken van een **matchingmethodiek** tot een **instrument** om zo voor een optimale toegankelijkheid van het groene zorg aanbod te zorgen. Zo wordt, voor alle zorgvragers en doorverwijzers, een duurzame en kwalitatieve matching van vraag en aanbod gerealiseerd.
Zowel ZLTO als Steunpunt Groene Zorg Vlaanderen bouwen een dienstverlening uit waarbij zorgboer en cliënt optimaal gematcht worden. Uitgaande van hun ervaring willen zij het instrumentarium en de methodiek hiervoor verder ontwikkelen en verfijnen. Het te ontwikkelen instrument moet aan behoeften van zowel vraag- als aanbodzijde beantwoorden. De twee onderscheiden onderdelen moeten onderling afgestemd worden om te komen tot een harmonieuze matchingsmethodiek.
Enerzijds wordt de aanbodzijde van zorgboerderijen en andere groene zorginitiatieven in kaart gebracht. De verschillende partners brengen een breed gamma van types zorgboerderijen samen. Ondanks de verschillende context van zorgboerderijen, zowel binnen als tussen Vlaanderen en Zeeland, zijn er gemeenschappelijke parameters te omschrijven betreffende kwaliteitszorg. De beschrijving van de factoren die het competentieprofiel van de zorgboerderij bepalen gebeurt op basis van ervaring en literatuurstudie. Daarmee zal een screeninginstrumentarium ontwikkeld worden, als onderdeel van de matchingsmethodiek, waarbij onder meer de Nederlandse expertise aan de hand van kwaliteitskeurmerken wordt ingebracht. Via dit instrumentarium kan het competentieprofiel van de

zorgboerderij in kaart gebracht worden.

Anderzijds willen we de individuele vragen naar boerderijactiviteiten nauwkeuriger kunnen omschrijven: de persoonlijkheidskenmerken van de cliënt, zijn motivatie, het competentieprofiel (attitudes en vaardigheden), de omgevingskenmerken en de te realiseren doelstellingen op de zorgboerderij. Het ontwikkelde instrument laat ook toe de realisatie van de vooropgestelde doelstellingen op te volgen en daarover te rapporteren.

De matchingsinstrumenten worden via een webapplicatie online beschikbaar gesteld. Zo kan het product gemakkelijk ontsloten worden voor cliënten, verwijzers, hulpverleners en zorgboeren. De continuïteit en actualiteit van de webapplicatie wordt gegarandeerd via afspraken over het beheer in overleg met de samenwerkingsverbanden van zorgboeren in Nederland en Groene Zorg in Vlaanderen.

3. Het bouwen en renoveren van **aangepaste structuur die dienst doen als demo voor andere zorgboerderijen.**

Om bestaande en nieuwe zorgboeren te ondersteunen bij het uitbouwen van aangepaste infrastructuur en in functie van het uitbreiden van de capaciteit van zorgboerderijen zullen er in Vlaanderen diverse boerderijen omgebouwd worden tot demo-zorgboerderijen (2 in de regio Brugge en 2 in de provincie Antwerpen)

Deze demoboerderijen zullen complementair uitgebouwd worden t.a.v. elkaar, door in te zetten op het ondersteunen van heel diverse doelgroepen. Ze zullen ingezet worden om zorgboeren te stimuleren in het ondersteunen van bepaalde doelgroepen.

Ze zullen ook complementair zijn aan de reeds bestaande zorgboerderijen in Zeeland door aanvullende doelgroepen en potentieel aan te spreken. Dit kan in de toekomst leiden tot een uitwisseling van cliënten over de grens heen.

Deze boerderijen kunnen dienen als praktisch voorbeeld voor en ondersteuning bieden aan zorgboeren die hun infrastructuur wensen aan te passen aan nieuwe noden uit grensoverschrijdende regio

4. Aanbieden van **peter-meter trainingsmodule** voor zorgboeren ifv het aanpassen van hun infrastructuur aan specifieke doelgroepen.

De AGB-methodologie is een bestaande methodologie van vzw Ronde om de dynamische relatie tussen Accommodatie & Infrastructuur (A), Gebruikers (G) en Begeleiding (B) in beeld te brengen. De resultaten hiervan worden vervolgens getoetst aan de algemene (wettelijke) criteria rond:

- Duurzaamheid (materiaalkeuze, energetisch concept, toegankelijkheid, aanpasbaarheid van constructies,...)
- regelgevend kader (voedselveiligheid, dierenwelzijn,...)
- Financieel kader
- Innoveren en creëren op basis van de klassieke concepten

Al deze elementen samen dienen dan weer als basis voor het bouwkundig lastenboek.

Binnen deze projectactiviteit zal de bestaande AGB-methodologie verder ontwikkeld worden om deze beter af te stemmen op boerderijen die op het terrein van "zorg" actief zijn. Dit wordt vervolgens uitgewerkt in een trainingsmodule hieromtrent.

Om dit te ontwikkelen wordt beroep gedaan op expertise uit de zorgsector. Dit zowel vanuit de in activiteit 3 ontwikkelde demo-zorgboerderijen als vanuit kleinschalige familiale (professionele en niet-professionele) land- en tuinbouwbedrijven.

5. Verbeteren van **de inbedding van zorgboerderijen** in de hen omringende gemeenschap via Community Care binnen de zorgboerderij en Social Care via de zorgboerderij

Uitwerken van een draaiboek dat zorgboerderijen concrete hefboomen biedt om enerzijds maximaal gebruik te maken van de "community care" methodiek om hun zorg- en landbouwdoelstellingen te realiseren en anderzijds aanbrengt hoe een zorgboerderij een motor kan worden binnen lokale "community/social care"

De hefboomen worden uitgewerkt vanuit een dubbele vraagstelling:

1) Hoe kunnen zorgboerderijen een hefboom worden om de 'community/social care' op lokaal vlak te versterken?

2) Hoe kunnen zorgboerderijen een socio-economische meerwaarde creëren door het inzetten van community support-methodieken vanuit de doelstellingen: performante agrarische activiteit, zorgactiviteiten verbreden, creëren van maatschappelijk weefsel?

Het finale doel is enerzijds om door het betrekken en engageren van de buurt, de gemeenschap op heel diverse manieren (als co-boer, als aandeelhouder, als vast klant, als vrijwilliger,...) binnen de exploitatie van de zorgboerderij te betrekken, en zodoende de groene zorg activiteiten te verbreden en te verduurzamen.

Anderzijds wil de zorgboerderij door het opnemen van diverse sociale rollen (organiseren van een buurtfeest, integreren van diverse diensten op de boerderij, het betrekken van de buurt bij het reilen en zeilen van de boerderij) ook het sociale weefsel rond de zorgboerderij versterken en hierdoor ook een breder maatschappelijk draagvlak creëren voor zorgboerderijen.

6. Brede communicatie en **disseminatie van alle resultaten** van het project en projectcoördinatie Realiseren van een brede disseminatie van de nieuwe methodieken en tools (via publicaties, kijkdagen en symposia) binnen de zorg/welzijn- en landbouwsector en via de diverse disseminatieactiviteiten het beleid verder stimuleren om deze sector met zijn belangrijk potentieel duurzaam te ondersteunen.

Volgende symposia zijn gepland:

- Eén in West-Vlaanderen in juni 2012 , waarbij de aandachtsagenda wordt voorgesteld.
- Eén in Zeeland in het voorjaar 2013 waarbij de stand van zaken van het matchingsinstrumentarium, het peter/meternetwerk en draaiboek infrastructuraanpassingen wordt voorgesteld.
- Slotsymposium in Antwerpen in het voorjaar 2014 waar alle tools worden voorgesteld en een kijktoer wordt georganiseerd langs alle kijkboerderijen.

Daarnaast vormen de publicaties bij de verschillende deelactiviteiten een uitstekend communicatie tool naar het brede publiek. Deze zullen verspreid worden ofwel digitaal ofwel via hardcopy.

Naast de uitgave van de aandachtsagenda en een aantal draaiboeken, die gratis zullen ontsloten worden voor gespecialiseerde informatiezoekers, worden, gespreid over de verschillende activiteiten, diverse modules van een nieuwe Kwaliteitsgids Groene Zorg aangemaakt. De keuze om alles te integreren in een volledig herwerkte kwaliteitsgids is niet toevallig. Ze is volledig gelinkt aan het feit dat de kwaliteitsgids sinds 2007 zowel bij landbouwers als bij diverse welzijnsactoren in Vlaanderen (maar ook gedeeltelijk al in Nederland) heel goed gekend is als standaard inspiratiebron om een kwalitatieve "groene zorg" werking uit te bouwen. Dit biedt een heel belangrijke meerwaarde in het kader van een vlotte disseminatie en communicatie rond nieuwe tools. Er wordt voorzien in een digitale versie, te ontsluiten via de website van Steunpunt Groene Zorg en ZLTO, en in papieren versie.

Het is de ambitie dat elke zorgboerderij en elke welzijnsvoorziening in Vlaanderen en Zeeland de nieuwe Kwaliteitsgids in de bibliotheek heeft staan. De Kwaliteitsgids zal 4 modules bevatten: 1. Verwerking inzichten uit de aandachtsagenda, 2. Kwaliteitsfactoren bij zorgvragers en zorgboerderijen, 3. Toepassing van de AGB-methodologie voor de zorgboerderij, 4. Integratie van de CSA-methodiek binnen de zorgboerderij. Deze modules moeten onderscheiden worden van de andere producten die vooral technisch van aard zijn en die zullen ontsloten worden via websites nl. aandachtsagenda en draaiboeken.

Al deze vermelde publicaties zullen gratis en blijvend voor alle geïnteresseerden raadpleegbaar zijn.

Het **partnerschap** bestaat uit:

- De sectororganisaties: Steunpunt Groene Zorg Vlaanderen, Steunpunt Welzijn en de Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO). Deze instellingen staan garant voor de inbreng van bestaande expertise. Vanuit een helikopterperspectief ontwikkelen ze mee nieuwe tools. Daarnaast staan ze garant voor de kennisverspreiding van de projectinnovaties binnen Vlaanderen en Zeeland.

- VZW UNIE-K-Ons Erf, de Sprong en Ronde

Verschillende zorgboerderijen met hun specialisaties naar diverse doelgroepen uit Vlaanderen en Nederland. Deze bieden voldoende potentieel om nieuwe methodieken en instrumenten concreet uit te testen en te beoordelen op de bruikbaarheid binnen de verschillende contexten. Daarbij zullen deze en andere zorgboerderijen een gevarieerd aanbod van kijkboerderijen en meters-peters vormen.

- Stad Brugge en Provincie West Vlaanderen

Deze lokale besturen creëren een draagvlak en zorgen voor een ruimere disseminatie van projectervaringen. De coördinatie en projectleiding zijn in handen van Stad Brugge die met haar sterk Europa-secretariaat niet alleen de voortgang en de kwalitatieve uitvoering van het project zal waarborgen maar ook al heel wat expertise kan inbrengen om disseminatie van de projectresultaten te faciliteren.